

Dombi Józsefné

**ÖSSZEFOGLALÓ VISSZATEKINTÉS DR. SZEGHY
ENDRE MŰVÉSZETÉRE
SZÜLETÉSÉNEK 125. ÉVFORDULÓJÁN**

Dr. Szeghy Endre tanszékvezető főiskolai tanár életpályája szorosan kapcsolódik a pedagógusképzéshez, melynek 150. évfordulójára emlékezünk 2023-ban. Emellett kötődik a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Művészeti Intézet Ének-zene Tanszék megalapításának 95. évfordulójához. Tanulmányunkban a pedagógusképzés előzményeire utalva megemlítjük Trefort Ágoston és Bartalus István azon munkásságát, amelyek hatással lehettek Dr. Szeghy Endre pályájára. Trefort Ágoston (1817-1899) vallás- és közoktatásügyi miniszter nevéhez kapcsolódik a polgári leány és fiúiskolák számára alapított tanítónő és tanító intézetek megszervezése. Elősegítette a tankönyvek írását, és megalapozta a szemléltető oktatást. Támogatta a művészeteket. Működése idején alakult meg a Zeneakadémia 1875-ben. (https://hu.wikipedia.org/wiki/Trefort_%C3%81goston)

A tanítóképző intézetekben az első ének-zene képzés az 1874/75-ös tanévben jött létre. A kezdetben 2 éves képzés ideje és színvonala folyamatosan nőtt, 1918-ban már főiskolai rangot kapott (Varjasi 2013). A pedagógusképzés ének szakterületének javítása érdekében Bartalus István megpályázta a miniszter által kiírt tankönyv pályázatot, pályázata kedvező elbírálást kapott. Így jött létre az „Énektanító vezérkönyv népiskolai tanítók számára”, s a hozzá írt „Éneklő ABC népiskolai tanítók számára” (Sz. Farkas 1976). 1928-ban Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter a Paedagogium keretében működő Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolát és az Erzsébet Nőiskola keretében működő Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolát egyesítette és Szegedre helyezte (Dombi, Maczelka, Szabady, Varjasi, 2018). Ekkor kapott meghívást Dr. Szeghy Endre (1943-

ig Szögi) az ének-zene szakcsoport élére (Dombi, Szabady 1999, Dombi 2003).

Dr. Szeghy Endre Szeged egyik jelentős pedagógusa volt, életrajzára több tanulmány utal. (Péter 1982, Dombi 2016).

Életének fontos állomásait e tanulmányok és a levéltári önéletrajzi adatok alapján foglaljuk össze.

Zenei képzettségét neves tanárok, mint Figedy-Fichtner Sándor és Kertészné Káin Kató alapozták meg, majd a Zeneakadémián folytatta tanulmányait, ahol zeneszerzés szakon végzett. 1925-től Baranyi János magán-zeneiskolájában tanított zeneelmélet, zenetörténet, zeneszerzés, zeneesztétika és szolfézs tárgyakat, valamint karéneket. Sebők György, a későbbi zongoraművész is tanítványa volt (Dombi 2001). 1930 júniusában elvégezte az Apponyi kollégiumot, tanítóképző intézeti zenetanári oklevelet kapott. 1940-ben védte meg bölcsészdoktori diplomáját, 1947. febr 5-én szerzett magántanári képesítést „A népzene tudomány problémaköre” c. munkájával. Témavezetője Bálint Sándor (1904-1980) volt (Önéletrajz levéltár). 1928-ban meghívást kapott a pedagógiai főiskolára. Feladata az Ének Tanszék megszervezése és az órák ellátása. Kezdetben a tanszék szakcsoportként működött, és Szeghy volt a szakcsoport egyedüli tanára. 5 évig óraadóként dolgozott, majd 1933-ban kinevezték rendes tanári állásba (Péter 1982). Tanított zongorát, harmóniumot, összhangzattant, módszertant, zenetörténetet, magánének és énekgyakorlatokat, karéneket, transzponálást és partitúraolvasást (1940 tanév index aláírás alapján). Számos főiskolai kórust alapított, melyek a következők: Főiskolai Egyházi Énekkar 1930, Főiskolai Népdalegyüttes 1930-33, Főiskolai Kamarakórus (22 fő önkéntes jelentkezőből), 120 tagú Főiskolai Kórus, Kodály kórus (40 fő önkéntes társadalmi együttes).

Szeghy nevéhez fűződik a következő Kodály művek bemutatása, betanítása: Jézus és a kufárok, Öregek, Mátrai képek, Molnár Anna, A Magyarokhoz, Norvég lányok, A székelyekhez, Ének Szent István királyhoz, Esti dal, Psalmus Hungaricus, Biciniumok, Katalinka, Köszöntő, Villó. Kórusai fellépéséről

több dicsérő kritika jelent meg nem csak a szegedi, hanem budapesti folyóiratokban is (Péter 1982, Dombi 2016). Bárdos Lajos 10 éves tanári működése alkalmából hangversenyt rendeztek a Zeneakadémián 1936 áprilisában. Szögi Endre, mint egykori tanítvány a Kamarakórust vezényelte. Az esten fellépő további karnagyok voltak: Bárdos Lajos, Péter József, Forrai Miklós, Nagy Olivér, Csirszka Konrád, Laskó Emil. Az első részben Bárdos egyházi, a második részben a világi műveit énekelték. Köszönetként egy babérmkoszorút adtak a tanítványok Bárdos Lajosnak (Dr. Brückner 2017).

Bárdos Lajos a Szeged felől c. kórusművet ajánlotta Szeghy Endrének, Kodály Zoltán pedig a Hány János Intermezzo-jának vegyeskari változatát, melynek szövegét Vargha Károly írta.

A kórusmozgalom során Szeghynek szintén fontos szerepe volt. Ő indította el Szegeden az Éneklő Ifjúság hangversenysorozatát. Az önéletrajzában további fontos éveket is megjelölt az Éneklő ifjúság szervezésében betöltött szerepére, melyek a következők: 1947, 1948, 1952, 1953, 1954, 1955. A zenei általános iskolai osztályok megteremtésében is fontos szerepet töltött be. 1954-ben a Rókusi Iskolában, 1955-ben a Gyakorló Iskolában indult el az ének-zene tagozat, amelyek a mai napig is működnek. Szeghy Endre tudományos kutatómunkát is végzett a zenei képességek témakörében. „A zenei képesség és tehetség elemzése” c. disszertációját 1940-ben védte meg Szegeden. Elsőként végzett polgári iskolai tanulók körében zenei képességvizsgálatokat. Tudására, tapasztalatára, szakmai tanácsaira Békés-Tarhoson is igényt tartottak. 1948 április 12-14 között a Szegedi Tankerületi Főigazgatóság képviselőjében Kollár Pállal, a szegedi zenekonzervatórium igazgatójával együtt látogatást tett Békés-Tarhoson. *„A látogatás igen jól sikerült és szakmailag elismerően nyilatkoztak. Különösen az elméleti tárgyról és az énekkarról volt jó véleményük, míg a hangszeritanításnál felvetették a hangszerek és a gyakorlóléhségek hiányát. Szorgalmazták a hangszeres magánvizsgákat, de a Zeneakadémiáról kiküldött vizsgálónök jelenlétével.”* (Gulyás 1988. 52.p.)

További közleményei a következők:

- Amit elvégeztünk, és ami még hátra van (Alföldi népzene gyűjtés) Alföldi Tudományos Intézet Évkönyve 1945. 70-79 p.
- Bartók és Kodály munkásságának hatása az iskolazenére. Délmagyarország 1948. VI. 11. 356 p.
- A »Billegető muzsikáról«. Tiszatáj 1948.
- Zenei képességvizsgálat és módszere. Zenepedagógiai folyóirat. Bp. III. 148-152 p.; IV. 4-8 p.; 28-32 p.; 44-47 p.
- A 70 éves Kodály Zoltán. Délmagyarország 1952. dec. 15.
- A 71 éves Kodály Zoltán. Délmagyarország 1953. dec. 16.
- A 72 éves Kodály Zoltán. Kodály Psalmus Hungaricusának szegedi bemutatója elé. Délmagyarország 1954. jún.
- Bartók Béla emlékezete. Szegedi Egyetem. 1955. IX. 20; X. 4.
- Kodály: Székely fonó bemutatója Szegeden. Délmagyarország 1955. márc. 19.
- Zene az iskolában. Tiszatáj. 1957. szept.
- A muzikalitás vizsgálata. Szegedi Pedagógiai Főiskola Évkönyve. 1957. 311-343 pp.

Szeghy Endre a népzene kutatás terén is figyelemreméltó munkát végzett. Az 1940-es évek elején az Alföldi Tudományos Intézet megbízásából népdalokat gyűjtött. A számos lejegyzett dallamból 150-et rendezett sajtó alá. Ezek a népdalok nem jelentek meg Szeghy Endre életében. 1940 és 1952 között mint egyetemi magántanár népzene ismereti előadásokat tartott a szegedi egyetemen (Péter 1972). 1963-ban 186 dallamot vett fel és jegyzett le. Ebből Ábrahám Ambrus professzor 62 népdalt énekelt fel, melyet dr. Szeghy Endre jegyzett le és elemzett.

Mint zeneszerzőnek számos műve került bemutatásra. Az önéletrajz a következő műveket említi: Magyar szvit nagyzenekarra, Magyar induló, Népdalfantázia, c-moll szonáta, F-dúr szonáta, Szabadság-induló, Magyar és orosz népdalfeldolgozások, Műdalok, Úttörő dal, Munkásgyermek-himnusz, Csodafurulya (népi játék zenekarra és tánckarra,

vegyeskarra és tánckarra), Móra Ferenc Altatójára írt bensőséges kórusműve, az Altató, amelyet lányának, Andreának ajánlott (kézirat), karácsonyi alkalomra íródott az „Örüljetek, örvendjetek” c. kórusmű ciklus. Petőfi versre íródott a Szabadság, szerelem c. kórusmű.

A kották lelőhelye kutatásunk szerint: Erdős János hagyatékában található kották (Pro Musica Művészeti Alapiskola Szeged): Kossuth Lajos édesapánk! Dunjuska, Munkásgyermekhimnusz Juhász Gyula versre, Csodafurulya, Szabadság, szerelem Petőfi versre. Vaszy Viktor hagyatékában (Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár) Tisza szélén (Dallam Bálint Sándor gyűjtéséből) a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének kiadása. A Dóm kottatára: Zengj szívem, Örüljetek, örvendjetek (karácsonyi dalok vegyeskarra) Magyar kórus 1942 Budapest. A Szeghy Endre Pedagógus Női Kar kottatára között található az Altató (kézirat).

A tanítványok hálája jeléül 1998-ban a Szegedi Pedagógus Női Kar dr. Mihálka György ösztönzésére felvette Szeghy Endre nevét. A módszertani ismeretek oktatását Fekete Amália példamutatóan vitte tovább, szakfelügyelőként számos tanácsot adva kollégáinak. Szeghy idejét nem kímélve többször látogatott meg általános iskolai kórusokat, segített a problémák megoldásában, ezt a példát is követték. Szeghy tudományos kutatása mérföldkő volt a magyar zenei képességvizsgálatok történetében. Hatására fellendültek a hazai zenepedagógiai, zenepszichológiai kutatások.

A szegedi kóruskultúra igényes megalapozása révén tanítványai tovább vitték szellemiségét, és kiemelkedő kórusokat hoztak létre. Az Éneklő Ifjúság mozgalmát is ápolják a mai napig. Az út, amit Kodály Zoltán jelölt ki: „a zene mindenkié” – vált élete értelmévé, és 1972-ben bekövetkezett haláláig ennek szellemében tevékenykedett. Hogy ez a csodálatos életmű, amit hátrahagyott, megmaradjon, a Szeghy család Közhasznú Magánalapítványt hozott létre „Szeghy Endre Zenei Alapítvány” néven. Az alapítvány célja Szeghy Endre zenei, tudományos és

művészeti hagyatékának ápolása. 1998-ban Szeged Város Polgármesteri Hivatala emléktáblát adományozott, melyet Szeghy lakóházának falán helyeztek el.

Felhasznált irodalom:

Dr. Brückner Huba (2017) *Egyenes úton Bárdos Lajos élete*. Budapest, Bárdos Lajos Társaság 115. p.

Dombiné Kemény Erzsébet (2001) *Sebők György (1922-1999) zongoraművész*. Szeged, magánkiadás 6. p.

Dombi Józsefné - Szabady Józsefné (1999) *Tanszéktörténet*. In: Békési Imre (szerk.1999) Szegedi Tanárképző Főiskola 1873-1998. Tanszéktörténet Szeged Hungária 357-387 pp.

Dombi Józsefné (2016) *Az SZTE JGYPK Művészeti Intézet Ének-zene Tanszék történetének neves pedagógusai: dr. Szeghy Endre, Szendrei Imre, dr. Mihálka György*. In: Karlovitz János Tibor (szerk): Tanulás és fejlődés: A IV. Neveléstudományi és Szakmódszertani Konferencia válogatott tanulmányai. 307-316. pp.

Dombiné Kemény Erzsébet (2003) *Az Ének - zene Tanszék szerepe az oktatásban és a kulturális életben. Szemelvények a 75 év történetéből*. Szeged, magánkiadás.

Dombi Józsefné - Maczelka Noémi - Szabady Józsefné - Varjasi Gyula (2018) *Az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Művészeti Intézet Ének-zene Tanszék története* In: (Dombi, Asztalos szerk:) Új utakon a művészetpedagógia 188. p.

Gulyás György (1988) *Bűneim.... bűneim?* Békés, Békés Város Tanácsa a Békés Megyei Tanács közreműködésével. Kner Nyomda 52. p.

Péter László (1982) *Kodály Szegeden*. Szeged, Szeged megyei j. városi tanács VB megbízásából a Somogyi Könyvtár 47-86 pp.

Sz. Farkas Márta (1976) *Bartalus István*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

Varjasi Gyula (2013) *A tanárképző főiskolai ének-zene tanárképzés pedagógiai sajátosságainak történeti összehasonlító elemzése Magyarországon 1928-tól napjainkig*. Doktori értekezés Budapest, ELTE.

https://hu.wikipedia.org/wiki/Trefort_%C3%81goston